

## Előfizetési díj

|                                                |         |
|------------------------------------------------|---------|
| időkre postán vagy helyben házhoz hordva:      |         |
| Egy évre                                       | 12 frt. |
| Félévre                                        | 6 "     |
| Negyedévre                                     | 3 "     |
| Egy órára helyben                              | 1 "     |
| vidékről egy hónapra előfizetés nem fogadható. |         |

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

## Szerkesztői szállás:

Belső-szénuteza 16. szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények címzendők.

## Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

## Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

## Hirdetési díjak:

Örökös hasznosított hirdetés sor 6 kr. az első napig minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt nyújt a kiadóhivatal.

## Hirdetéseket felvesznek:

Bécsben: Oppel Alajos (Wallzeile 23.)  
 Wien: Stein et Vogler  
 Wallfischgasse nr. 10

## Nyitási díjak:

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

## ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

## „KELET”

politikai és közgazd. napilap  
1873 második félévi folyamára.

## A „KELET”

t. előfizetőit tisztelettel fölkérjük, hogy becses megrendeléseiket az 1873-dik év második felére mielőbb megtenni sziveskedjenek, ne hogy a lap küldésében fönakadás történjék.

A lap programja, beosztása, munkatársai ép úgy a régié maradtak, mint előfizetési árai, melyek:

|                |         |
|----------------|---------|
| Egy évre       | 12 frt. |
| Félévre        | 6 frt.  |
| Negyedévre     | 3 frt.  |
| Egy órára      | 1 frt.  |
| Egyes szám ára | 5 kr.   |

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikerülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legcélszerűbben postai utalvánnyal, kiadó Stein János könyvkereskedésbe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után iszteletpéldánnyal szolgálunk.

## A „KELET” kiadóhivatala

## Kolozsvár, 1873. július 8.

(L-t.) Régi mondás, hogy az emberek legnagyobb része a különösen a mi édes magyarunk igen szeret általános jelszavak után szaladgálni s azok csillogása által hagyja magát elvakítani és szélsőségekre ragadtatni.

Egyik leghangzatosabb ilyen jelszavunk mostanában a „nem kell germanisatio!” Nem lehet tagadni, hogy sok más közkeletű jelszó módjára ennek is csak igazat adhat minden jóra való, önértékes magyar ember, csak az a baj, hogy a jelszó-uralom soha sem elégszik meg a dolog kellő és észszerű mértékével, hanem — mint egyáltalán a rajongás — félre teszi az okok és körülmények okosság szerinti vizsgálatát s a kitűzött zászló után rohan vakon, tüskön-bokron keresztül. Ki ne örülne a magyar nyelvnek közgazdatisban, törvénykezésben és társadalomban való terjedésén, — de vizsgálni ki ne mosolyodnék el, mikor a német szót irtó háborút egész a hirtelenséggel látja terjedni. De még ez is hagyján, mert hiszen a ki magyar pénzt akar kapni: legalább tanuljon meg magyarul kérni is.

De nálunk már odáig megy a „nem kell germanisatio” uralma, hogy mindent e kalap alá szoritunk s még ugyan nem olvastuk, hogy az országban levő minden német könyvet halomra kell hordani s úszkót kell bele dobni, de valami ilyen formát már igen.

A „Reform” egyik közelebbi száma szentel e kérdésnek vezércikket s kisüti nagy bősen, hogy a középtanodai oktatásról alkotandó törvénybe egy szakaszt kell tenni, mely mondja ki, hogy a német nyelv a középtanodában nem kötelezett tantárgy s csak az tanulja, a kinek éppen tetszik.

Ismételjük: minden jóra való önértékes magyar csak örülhet, ha nyelve, nemzetisége a fejlettség minél magasabb fokára emelkedik s ez emelkedés egyik legnevezetesebb tényezője bizonyosan éppen a középtanodai oktatás. E mégis, határozottan merjük állítani, hogy éppen nemzetiségünk fejlődésének okoznak a legkérdőrejtőbb kárt, ha a német nyelv ellen ezen a téren kezdenénk irtó háborút.

Mert mi a középtanoda, ha nem éppen az általános művelődési eszközök megszerzésére alkalmas szolgáltató intézet, hol nem annyira tárgyat nyújtunk a növendéknek, mint inkább alakítjuk őt az önnevelésre.

A kérdés tehát csak az, melyek erre nézve a legalkalmasabb eszközök?

Minden kétségen feljül áll, hogy egy részről éppen a nyelv-tanulás. A minister javaslatában már az egyik, e célra legalkalmasabb nyelvet, (nézetünk szerint elég helytelenül) egyszerűen keresztül huzta. Most aztán jön a „Reform” s a másira is keresztet vet.

Pedig, ha olyan tudományos irodalmunk lenne is, a milyen nincs; ha olyan távol állanánk is a német elemtől, politikai tekintetben, a milyen közeli összeköttetések vannak vele; s ha tizedrésznyi befolyást gyakorolna is e nyelv a civilisációra, mint a mennyit gyakorol: még akkor is itt maradna az a gyakorlati szempont, hogy ma, ha chinai fallal nem akarjuk népünket a mivel világtól elzárni, sem a tudomány, sem a kereskedelem, sem az ipar terén német szó nélkül meg nem élhetünk. Még a journalistikai pályán is — a melyre pedig, úgy látszik némelyek szerint a legkevésbé tudományos készségek kívántatik — még itt is mire lehet valaki e nyelv ismerete nélkül? S hát aztán más pályákon?

Népünk közt amugy is meg van az a fogalomzavar, hogy a hajdani kényurkodó osztály meg a német fogalma közt különbséget tenni nem bír s a nélkül, hogy a dolgot viz-

sgálja: elkezdve a köcsög-klapon, fel a törvénykönyvig mindenre rámondja a delendamot, mihelyt „német”. Alig hinnék már, hogy a középtanoda ez előítélet táplálására lenne hivatva.

De hát nemzetiségünk? Elvész nyelvünk! Már ugyan hogy veszne. Ha német egész bizonyosan taníttatja fiait francia nyelvre s a franczia németre: miért lenne csak a magyar nemzetisége olyan felületes, hogy egy kézhúzással le lehessen róla törölni, mint a szilváról himpórát? Annak a nemzetnek fiait, a melyről a n. k. — i tanárok a Thun ministeriumnak azt a jelentést teheték, hogy „jam nonnulli incipiunt litteram ch pronuciare” s ezt nagy haladésként tüntethetik föl, ennek a nemzetnek fiait bizony kevéssé félhetjük, hogy a középtanodai német nyelv tanulás által germanizálva váljanak.

De attól igen is féltethetjük, hogy az ilyen jelszavak után indulással még inkább megerősítjük esztelen előítéleteiben s az ilyen fogalomzavar táplálása által még inkább beleszoktatjuk munka-kerülésébe s megfosztjuk attól, hogy az általános műveltség s a szak-pályára lépés eszközeit a maga idején megszerezhesse.

Nemzetiségünk jövője nemzetünk műveltségének kifejtésétől függ. Rejlj-e műveltségi anyag a német irodalomban s ha igen: értékesíthetjük-e azt a német nyelv elsajátítása nélkül? A kérdés ez. A felelet sem nehéz.

— Az igazságügyi enquete-ből Az igazságügyminiszter f. hó 5-dikén megnyitván a tanácskozást, B r o d e L i p ó t a társas bírósági rendszer mellett szolgált fel. Az egyes bíróságokat kikerülhetlen rosznak tartja: s az igazságszolgáltatás tekintélye és jósága tekintetében okvetlenül előnyt ad a társasbírósági rendszernek. Azonban a tényleges állapot kényserűségéből kiindulva, az egyes bíróságokat, a mennyiben elégtelenek volnának, szaporítani kívánja. A mi a törvényezések számát illeti, ezt statisztikai adatok alapján s azon szempontból kívánja megállapíttatni, hogy a törvényezések nagyobb száma mindenesetre fontossággal bír az igazságszolgáltatás alapossága tekintetében. A telekkönyvi hatóságot járásbíróra bízni célszerűtlennek tartja; a kir. táblát feloszlatni szeretné, a semmitől sem azonban fenntartandónak hiszi, s csupán azt kívánja, hogy a legfőbb ítélőszék ítéletei ellen semmisségi panaszok helye ne legyen.

E ö t v ö s Károly azon nézetét fejezi ki, hogy azon kérdés, vajjon a törvényezések száma leszállítandó-e, statisztikai adatok nélkül nem oldható meg, minthogy pedig ily statisztikai adatok nem léteznek, e tekintetben határozott véleményét mondani tartózkodik. A helyes igazságszolgáltatási politikának célját nem abban látja, hogy törvényezésekről és igazságszolgáltatási intézményekről gond-

másod reggeli, 9 $\frac{1}{2}$ —12-ig előadások hallgatása, vagy munka. 12-kor ebéd, 12 $\frac{1}{2}$ —2-szabad idő, mely kisételésre fordítható; 2—5-ig előadások hallgatása s illetőleg munka, 5—6 $\frac{1}{2}$ -ig szabad idő, 6 $\frac{1}{2}$  kor vacsora, 7—9-ig magán foglalkozás, 9-kor esti ima s ezután lefekvés, a felsőbb osztályok tanítványainak azonban megengedtetik, hogy 10 óráig foglalkozzanak. Az intézetben összesen tíz tanító van alkalmazva, kik közül csak az igazgató és egy segédtanító laknak az intézetben. A gyakorlati képzés eszközésére a gyakorló iskola szolgál, mely két külön terembe elhelyezett felső- és alsó osztályból áll. A képzési tanulók száma a múlt tanévben 152-re emelkedett, ezek közül 86-on laktak az intézetben. Nagy és folytonosan emelkedő a rendkívüli hallgatók száma is. Hazánkban az elmúlt évben 19 tanítvány látogatta meg ezen intézetet, számosan érkeztek Oroszországból és Amerikából is.

Az intézet szívesen veszi a t. olvasó, ha ezen nevezetes intézetről szóló — fájdalom igen rövid és hiányos ismertetésem az intézeti épület képének feltüntetésével egészítem ki.

A friedrichstadti állami tanítóképezde a város legszélén fekvő tágas udvar-kert közepére épített két emeletes palotába van elhelyezve. A szászország 14 tanítóképezdeje közt ezen intézet bír legszebb épülettel, bár célszerűség tekintetében a többiek sem állanak hátrább.

Az épület földalatti részében a fűtő, mászó és főző termek vannak elhelyezve, mindent megelégszítő tisztaság és rend szemlélhető. Az épület úgy van

doskodjék a törvényhozás, hanem abban, hogy a perek lehetőleg megelőzessenek, s hogy a társadalmi élet terén előforduló viszonyok minél inkább a közszolgáltatás legnagyobb hátrányát a bírósági és igazgatási szervezet összhangjának hiányában keresi, s mindenekelőtt a bíróságok célszerűbb beosztását kívánja. A telekkönyvi ügyeket a járásbírókgra kívánja bízni.

S z a b ó Miklós az igazságszolgáltatás legnagyobb szerencsétlenségének tartja, hogy a jelenlegi bírósági szervezet nem pusztán az igazságszolgáltatás, hanem a politika szempontjából állapítottat meg.

A járásbírók számát szaporíttatni kívánja, de az újonnan felállítandó járásbírókat nem tartaná célszerűnek telekkönyvi hatósággal ellátni. A mi a kir. táblát illeti, nem tartja helyesnek azon felfogást, mintha a tervezett több királyi tábla felállítása politikai okokból maradt volna el; a törvényhozás, tudomása szerint, azért léptetett életbe egy királyi táblát, hogy ott szaktanácsok alakítása legyen lehetséges. A semmitől sem a végleges perrendtartás behozataláig jelenlegi állapotában kívánja meghagyatni.

S z i l á g y i D e z ő azon szempontból indul ki, a végleges perrendtartás behozatala előtt szükséges változásokra nézve, hogy csak oly intézkedések hozandók be, melyek az átmenetet később az igazságszolgáltatás végleges reformjára megkönnyítsék. Ezért a törvényezések szabályozását, de nem leszállítását tartja kívánatosnak, ellenben a járásbírók szaporítása mellett szívesen szívesen telekkönyvi hatósággal is felruháztni kívánja, a mennyiben a hatóságot inkább az egyes bírósági teendőkkel látja összhangzatban. A járásbírókat azonban nem masse telekkönyvi hatósággal felruházni károsnak tartaná s azt fokozatosan kívánja életbe léptetni, karöltve azon törvényhozási intézkedésekkel, melyek folytán a telekkönyvi ügy köréből a nem szorosan kezelési dolgok kivételének. A mi a kir. táblát illeti, Magyarországon, már csak terjedelménél fogva is, másodbíróság fogalmával ellentétben állónak tartja, hogy csak egy kir. tábla legyen. A semmitől sem hatáskörét az alaki, mint az anyagi jogszabályokra tartandó célszerűnek kiterjesztetni.

## Törvényjavaslat

a középtanodai oktatásról.

## II. FEJEZET.

A középtanodák osztályozása.

(Folytatás.)

9. §. tantárgyakban elérendő ezelt időről-időre a közoktatásiügyi minister határozza meg a hit- és erkölcsen kivételével, melyek tanítása iránt az illető egyházi hatóság intézkedik.

10. §. A középtanodákban a tanítás szakrendszere szerint történik; még pedig az alsó osztályok-

építve, hogy a földalatti termek is elegendő világosságot nyerne felyülről. A földszinti osztályban van az étterem, a könyvtár, a gyakorló-iskola két tágas és világos terme s néhány tanterem. Az első emelet az igazgató lakosztálya, a belső tanítványok templom ablak nagyságu ablakokkal megvilágított nap-pali termei, tantermei s néhány kis külön szoba foglalkoztatja, az utóbbiak a zongora-játék gyakorlásának helyiségeitül szolgálhatnak. Végre a második emeleten egy tanító lakosztálya, a belső tanítványok háló-termi, a nagy zene-terem, gyűjteménytár s zene-tanulásra szolgáló néhány kis szoba található. A széles, világos folyosók a belső tanítványok csinos ruha-szekrényei vannak elhelyezve. A kert egy része tornaterül szolgál, másik része gazdasági- és diszkorté van alakítva. Egy nagy torna csarnokot most építenek.

Hű képet ezen nagyszerű intézeiről az elmondottak természetesen nem nyújtanak, egy könyv tel-nék meg a részletes leírással, kár hogy a „bedeac-kerek”-ben az oktatás ügy nevezetességei még mindig nincsenek följegyezve, pedig bizony egy ily intézet megszervezése bár mely állású művelte emberre nézve tannaságos lenne. Ha a külföldet meglátogató nagy urak, kereskedők, iparosok stb. nem restelnék a fáradságot, melyet ezen s ehhez hasonló intézetek megismerésére fordítani kell, mily hamar tisztulnának nálunk is az iskola ügy tekintetébeni ferde fogalmak.

(Folyt. következik.)

## „KELET” TÁRCZÁJA.

## Képek a külföldi tanügy köréből.

Írta: Szabó Endre.

(Folytatás.)

A drezdai iskolák látogatásakor alkalmam volt jeles, többnyire ismert nevű tanfőriaktól hazai oktatásügyünk tárgyában is véleményeket hallani. E vélemények általában véve igen kedvezők. A külföldön figyelemmel kísérik törekvéseinket, eléggé tájékozottak oktatásiügyi állapotunk tárgyában, méltányolják jó akaratunkat s az a ferde fogalom, mely eddig felőlünk a külföldön találkozott, hogy t. i. a művelődésre képtelen nemzet vagyunk, legalább a tanügyi férfiak körében többé nem talál hitelre. Sőt vannak bámulónk is „Sie kommen ja mit Riesen-schritte vorwärts” — mondá egy drezdai jeles tanfőri — ha így haladnak, tíz év múlva tulszárnyalnak minket! — tervé hozzá. Kár hogy ezt a jó véleményt néha néha megintgatja az „Ungarische Schulbote” című kofa lap, mely szüenyünket kímélet nélkül tartja ki a külföldre, órási calamitást csinálva minden kicsi dologból; szerencsére megismerék a pöffeszkedő, telhetetlen ambícióju fráteret, a ki t. i. ezt a lapot szerkeszti, s nem sokat adnak fecsegéseire.

Bár mily szűkre volt szabva Drezdában mulatásom ideje, nem mehettem tovább a nélkül, hogy a

ban szakcsoporthoz, a felsőbbekben pedig tiszta szaktanítás utján.

11. §. Minden középiskola mellé egy előkészítő osztály állítatik, mely az illető középiskolával szervezett kapcsolatban van, s ugyanazon igazgatás alatt áll.

12. §. Az előkészítő tanfolyam feladata a növendékeket a középiskolára előkészíteni, minél fogva helyes olvasás és íráson kívül tananyagát az illető középiskolának tananyagával, s ha ez a magyar, a német nyelv, ha pedig a tananyag nem a magyar, ezen nyelv képezi a számtani négy alapműveletekkel együtt.

13. §. Az előkészítő tanfolyamba oly növendékek vétetnek fel, kik középiskolai tanfolyamra készülnek s a népközségi iskolákban 3 évi tanfolyamát jó sikerrel végezték.

Ugyancsak az előkészítő tanfolyam látogatására utalhatók azon növendékek is, kikről a gymnasium vagy reáliskola első osztályába való felvétel a vizsgálat alkalmával tapasztalt előkészület hiánya miatt megtagadtatott.

14. §. A középiskola legelső osztályába csak oly növendékek vétetnek fel, kik a felvételi vizsgálatot kellő sikerrel letették. A felvételi vizsgálat tárgyait s az ismeretek mérvét külön szabályzat állapítja meg. Ezen vizsgálatra, azon tanulókon kívül, kik az előkészítő tanfolyam növendékei voltak az 1868. XXXVIII. törvényzikk 49. §-a értelmében, csak oly tanulók bocsáttatnak, kik a negyedik elemi osztályt bevégezték.

15. §. Felvételi vizsgálatot tartoznak letenni azon tanulóknak is, kik gymnasiumból vagy polgári iskolából a reáliskolába, valamint a reáliskolából a polgári iskolába a gymnasiumba akarnak átmenni. Az egyik gymnasiumi vagy reáliskolai tanintézetből a másikba átmenő tanulókat szabadságban áll a tanári karnak felvételi vizsgálat alá venni, ha az előbbi osztályról felmutatott bizonyítvány s általában a hallgatott tantárgyak minősége és mennyisége a tanterv követelményeinek meg nem felel.

16. §. A felvételi vizsgálatot azon középiskola tanártestülete tartja, mely középiskolába a növendék fel akar vétetni, s ugyanezen tanártestület határozza a felvétel fölött is. Ezen vizsgálatért díj nem fizetettik.

(Folyt. köv.)

## Protestáns convent.

A protestáns convent üléseit f. hó 5-ikén végezte Debreczenben. A nagyfontosságú gyűlés korszakot hozott a protestáns egyházi ügyekre nézve; már a gyűlés első napján általános lelkesítés közepett az erdélyi és magyarországi protestánsok sérelmei s többnemű hiányok tárgyalattak, míg nem a megválasztott bizottság előterjesztette javaslatát a convent szerkezetére nézve. A convent historiai multja illetőleg tudnunk kell, hogy az a budai zsinat határozatainak alapszik, melyek, habár a törvényhozás szentesítését nem is nyerték ki, az egyház által folytonosan érvényeseknek ismertette. E határozatok s a szokás szerint ezen convent határozatai mindig érvényesek voltak anélkül, hogy az egyházkerület azokat utólag megvitatta volna. Nem barátságos tanácskozás, hanem valóban főtörvényszék volt ez mindig. Régebben a convent évenként egyszer rendesen megtartotta sőt 1824-ben négyszer is jöttek össze. A convent kezelte az összes sérelmi ügyeket s e végett az evangélikusokkal közös üléseket tartott s a hatóságokkal ily ügyekben az alsóbb fórumok teljes mellőzésével közvetlenül érintkezett. Nem csak ezen általános joga volt.

A kerületek közigazgatási ügyeiről évenként jelentést követel, azoknak intézkedéseit is gyakran megváltoztatta, egyes sérelmek megvizsgálásával külön küldötteket bízott meg.

Az 1848-iki alkotmányos fogalmak elterjedése a convent iránt bizalmatlanságot keltett s ennek eredménye lett, hogy a convent hatásköre megsor-bíttatott, de szervezete megmaradt. A bizottság ezen állapotot tarthatlannak tekintve s ezért készítette az új javaslatot, mely lényegileg a régi szervezettel s a már is fennálló jogokkal megegyezik, kivéve a képviseltetés arányának megállapítását. A javaslat elég gyorsan áthaladt a tárgyaláson csak a tiszántúli superintendens, viselte kissé kihívólag a javaslattal szemben. A megállított tervezetet röviden a következőkben ismertetjük meg:

A convent tagjai, a püspökök, főgondnokok s ezenkívül a tiszántúli kerületből 14, Állandó titkára van, ki egyszersmind levéltárnok, de ha nem képviselő, csak tanácskozási joggal bír. Konventi ülés évenként egyszer október elején Budapesten történik. A convent az egyetemes ref. egyházat képviseli minden ügyekben, az egyház ellen intézett támadásokra felel, a papjelölte szigorlatára felügyel, a középiskolák s népközségi ügyeit felvirágoztatja, domesztikát alkot, de új teher kivételénél az egyházkerületek be-legegyezése szükséges! Biráskodási joggal bír a superintendensek, főgondnokok, egyházkerületek közt felmerült vitályaokban. E tervezet az egyes egyházkerületek által még ezen évben megvitatandó s azután az eredmény a convent elnökéhez küldessék be. A tervezet megállítása után az utolsó napon a con-

vent a középiskolai új törvényjavaslatot tárgyalta, melyre nézve, határozatainak ismertetését lapunk holnapi számára hagyjuk.

## BELFÖLD.

### A m. kir. honvédelmi miniszter és Ruff es. kir. major.

Nem rég történt, hogy József főherczeg szárnysegéde nagyobbak véltén magát a m. kir. honvédelmi miniszternél, okot adott arra, hogy a miniszter ne megmutassa miszerint katonai dolgokban fölötté áll József főherczegnek is.

Ugy látszik azonban, hogy a cs. kir. tisz. urak ezt vagy elfeledték, vagy tudomásul sem vették; legalább erre mutat a következő eset:

A zilahi állami tanító-képzőből a múlt évben több tanító növendéket elhurcoltak katonának három évi tétleges szolgálatra. Hogy ez a tanúgynek is; de az állami pénztárnak is jóváására történt, miután azok pár évig állami segélyen tanultak, főlöszleg bizonyítgatnom, csak azt emeltem meg, hogy az mellett fölkelőtt folyamodásra a helybeli tanfelügyelőséghez következő leirat jött.

11,633. szám.

Múlt évi október 7-én kelt felterjesztésére a melléklet visszacsatolásával. Nagyadog értesítettik, miszerint a m. kir. honvédelmi miniszter urnak f. évi ápril hó 27-én 7076 sz. alatt kelt átirata szerint Deák Elek zilahi képezdei növendék az 5-ik számú gyalog ezred hadkiegészítési kerületi parancsnoksága által állandóan szabadságotatott.

Rudapest 1873. május hó 4-én.

Miniszter ur meghagyásából.

Gönczi Pál.

osztály tanácsos.

Mielőtt ezen leirat megjött ide, illető nevendék mint állandóan szabadságotatott katonák megérkezett januárban s mivel a második évet sikerrel végezte volt semmi akadályt sem látott a tanári kar és igazgató tanács, hogy a harmadik évre államiségilyen föl ne vegye habár későn is.

Múlt június hóban azonban Ruff major urnak tetszett azon gondolatra jóni, hogy még is jó lenne az a szabadságotatalt, s megkísérté hatalmát, hát ha nagyobb mint a honvédelmi miniszter-é, de hogy is merészelte azt szabadságotatalt? Átírt a szolgabíróhoz, hogy Deák Eleket azonnalszállítsa be Szathmárra a három évi rendes katonai szolgálatra.

A szolgabíró fölcsóított a növendékünket, hogy azonnal rukkoljon be Szathmárra ellenkező esetben kénytelen, felsőbb rendelet következtében, pandurok által bekísértetni. Erre a tanfelügyelőség a miniszteri leirat hiteles másolatát elküldötte a szolgabíró utján az illető ezred parancsnokságához, melyre a napokban Ruff major urnak következő parancsát küldé a szolgabíró a tanfelügyelőséghez:

Seiner Hochwohlgeboren dem Herrn Stuhlrichter Moritz von Peley in Hadad.

In Erwiderung der geschätzten Zuschrift vom 176 d.J. nro. 625 K. i. 873 ist esnothwendig, dass Deák Elek 1871—82 noch den Nachweis d. §. 44. P. 1. zur Ausführung der Wehrgesetze liefern, da die Landesvertheidigungs Ministerial Verordnung Nro 11,633. vom 4-ten Mai 1873 mir die Aufnahme in die Präparandie zu Zilah gewährt.

Ich ersuche daher Euer Wohlgeboren um baldige Erledigung dieser Angelegenheit denn entgegenesetzten Falle Deák als nicht genügend nachgewiesen zum Locostande einberufen werden müsste.

Herr Oberstlieutenant beurlaubt

Ruff Major.

Már most az a kérdés, melyik nagyobb: a m. kir. miniszter, avagy Ruff es. kir. major? mert a miniszteri leirat sorai közül az olvasható ki, hogy Deák Elek a tanfelügyelő ur által a vallás és közoktatásügyi m. kir. ministeriumhoz felküldött okadatolt felterjesztés következtében, az ez által megkeresett honvédelmi miniszter rendeletére szabadságotatott. Könyvecskéjébe is az van írva, hogy vom 22 August 20 December 1872 in aktiver Dienstleistung gestanden eat.

gesehen! beim Abgehen auf Urlaub sat.

Most azonban megbánta Ruff major, hogy a felsőbb parancsok engedett, vagy próbálgatja hatalmát, azon kifogást vagy is inkább ferdítést tévén hogy azon miniszteri leirat nem vonatkozik a szabadságotatásra csak a képezdéből való fölvetelre.

Már ily világos és értető leiratot hogyan akar ily értelmezni, megfogni képes nem vagyok, mert ha ő maga nem ért magyarul, csak meg kellett magyaráztatni magának; s bizony a tanfelügyelő ur nagyon loyaltér járt el, midőn a kívánt bizonyítványt elküldötte s nem utasítja Ruff majort azon miniszteri leirat újbóli elolvasására.

Most már az lesz a szép, ha Ruff es. királyi major ur nem csak azon bizonyítvánnyal, de még többel, mert hisz pár hét múlva az illető végzi az intézetet, nem menti föl, hanem behívja vagyis viteti, talán ép a vizsgálat előtti napon s ki tudja mennyi ideig ott tartva megfoszt egy embert pályájától, a tanügyet egy jó reményű tanítótól, midőn most is oly kevés a tanító.

Valóban kíváncsiak vagyunk mint dől el az ügy, mert hogy a major ur és a kollégái felsőbb fórumnak képzelik magukat, mint a m. kir. honvédelmi

miniszter, az világos, de hogy a miniszter ur meg-hagyja-e őket ezen tudatban, az már kérdés s ezen ügy bevégeződése megmutatja.

Zilah, 1873. július 3.

Gagyil Samu,  
képezdei s. tanár.

### Nemzeti színész M.-Vásárhelyt.

Jul. 1. A „Benoiton család“ Sardou vigjátéka. A mi magát a vigjátékot illeti, annak bírálatába nem bocsátkozom, mivel az elmúlt évben e lapok hasábjain részletesen bonczkás alá vétett vala. A mi a szereplőket illeti: Földényi (Champrose), kit e lap hasábjain először mutatok be, csinos szinpadai alak, nem elegendő otthoniassággal. Champrose szerepében jól találta magát, de úgy látszik, hogy ez (Champrose) nem a legjobb szerepei közé tartozik. Szentgyörgyi (Benoiton), Krasznai (Prudent), Hubai (Formichel) Váradi Albert (Stephan kitudók voltak. S. Dobozi Lina (Clotild) kicsiny szerepében ügyesen mozgott. Szép szinpadai alak, szép organummal. Más alkalommal többet. Kőrösini (Adolphine), E. Kovács Gyula (Dicker) jól mulattatták a közönséget. A löszerepet majdnem e darabban a Benoiton család legirisebb ivadéka Fanfan viszi, mely nehéz és hosszú szerepet ez alkalommal Fái Etel 7—8 éves leánya igen sikeresen oldott meg. Ő megmutatta igen sok nagyobb szereplőársának, hogy kell a szerepet megtanulni. A gyermek élénksége, bátorsága és a szinpadon való otthoniassága mindenkit meglepett, a miért is sok tapsban részesült. E. Kovács Gyuláné (Mártha), kedvetlenül, hilegen játszott. A darab, mely eléggé jól sikerült, szép számú közönség előtt folyt le.

### Külföldi szemle.

Kolozsvár, jul. 8.

A chivai chánáság fővárosának bevételére vonatkozólag pár nap óta az európai lapok által közlött hír valósult.

A hivatalos „Russ. Invalid“ e tárgyban Csem kentről mult hó 28-án kelt, Kaufman főparancsnok által beküldött következő tartalmú táviratot hoz:

„Az egyesült orenburgi, kaukasszi és turkestan-i seregcsatályok férfiasan, becsületesen legyőzvé az 1000 versztnyi területen természetszabta akadályokat, vitélül s erőteljesen visszavertek minden kísérletet, mely az ellenség részéről Chiva fővárosához való közeledésök megakadályozása czéljából tettetett, s az összes ellenállási pontokon szétvervén a turkomanok és chivaiak esordáit, május 29-én (június 10-én) az előtők porba dől chánáság székhelyét elfoglalták.“

Május 30-án (június 11-én) Nagy Péter születésének napján a császár, egészségeért s Péter és bajnokársai lelki ádvéért, kik a Chiva elleni hadjáratban estek el, ünnepélyes isteni tisztelet tartott a grófias hadseregénél.

A chivai chán be nem várva Kaufman tábornok válaszáat az általa kinyilatkoztatott feltétlen hódolatra, elhagyta a fővárost, s valahol a jomuruk között ismeretlen helyen bujdosik.

Thiers kormányára alatt is Franciaországban felhasználattak a lourdesi és chartresi bucsujárások politikai demonstrációkra, Chambord gróf vagy a pápa érdekében; de a mit most mivelnek Franciaországban a vallás ügye alatt az sok.

Június 29-én vagy Péter és Pál napján bucsujárás volt Paray-le Monialban. A nemzetgyűlés utramontán követi közül 30-an vettek ebben részt.

Az érkező követeket a semináriumi fiatalok fogadta zeneszóval az indóházánál.

A papok sereg, meg a körülálló tömeg rásugta, hogy „éljen a katolikus nemzetgyűlés!“ A zarándokok között ott tüdőköl a képviselők közül Beleastei, Carayon-l-a-tour és mások kik az olitárk előtt tartottak politikai czélzatn beszédeket a tömegnek; továbbá több katonai tisz, két tábornok és Mac-Mahon hadsegéde Besson abbé nyíltan felhívta a népet, hogy fogjanak fegyvert Olaszország ellen és állítsák vissza a pápa világi trónusát. Mire a tömeg azzal felelt, hogy „éljen IX Pius és a katolikus nemzetgyűlés.“ Az ily épületes beszédek végeztével a tömeg elénekelté azt a notát, hogy „Sauvez Rome et la France“ mire aztán — természetesen — az eszem iszom következett.

— A Cobden emlékére alapított Cobden-club jun. 30-án egy bankettet rendezett, melyben a kormányt Goschen pénzügyér, a parlamentet 24 képviselő képviselte. Mindnyájan Cobden szabad kereskedelmi rendszerét dicsérték és annak minél nagyobb elterjedését óhajtották. Főleg hangsúlyozta ez óhajt Amerikára nézve Wels, ki azt jelenti, hogy az Egyesült Államok teljes mérvben magokéva teendik e rendszert, habár Careynek azon bátorsága volt, hogy hangsúlyozza, miszerint Amerikának csak az válnék javára, ha a nagy oceán hozzáférhetlen tengerré változnék.

### 16-dik közlemény

a Tordán felállítandó árvaház javára begyűlt adományokról.

T. cz. Szabó Ferencné urnó ivén: részvényes lett 2 fti évi fizetéssel Kása József.

Egyszer mindenkorra adakoztak; Özv. Bocz Mártonné 1 fti. Bocz Mózes 1 fti., Özv. Kocsis Mártonné 50 kr., Szász 50 kr., Id. Ábrahám János 50 kr., Ügyvéd Szabó Lajos 1 fti., Posoni Antalné 50 kr., Frich Frago 30 kr., Balos Elekné 10 kr., Boros Jánosné 1 fti., Bóti András 15 kr., Özv. Németi Józsefné 50 kr., id. Gönczi Jánosné 40 kr., Debreczeni Mihály 30 kr., Simonffy István 40 kr., Bóné András 20 kr., Etédi József 30 kr., Szegethy György 20 kr., Szentkirályi Józsefné 10 kr., Kajlik Józsefné 50 kr., Nagy János 50 kr., Labancz Márton 0 kr.

T. cz. Müller Mihályné urnó ivén: részvényes 4 évre 2 fti, évi fizetéssel Müller Mihályné. — Egyszer mindenkorra adakoztak: Csiki Albert 1 forintot Müller Eszter 1 forintot. Murvai István 1 fti., Csati Endre 1 fti., Egy valaki 20 kr., Müller Tinka 1 fti., Molnár Róza 1 fti., Molnár Károlyné 1 fti., Huszár Józsefné 1 fti., Patruba Gerő 1 fti., Ujvárosi Sándor 20 kr., Csizsár Sámuel 20 kr., Bitai Mátyás 50 kr., Özv. Szánta Antalné 50 kr., Száva Lajos 1 fti., Mátéfi Berta 1 fti., Szöke Ferenc 50 kr., Veres Ignác 1 fti., Benkő Ágnes 2 fti.

T. cz. Korbuly Gergelyné urnó ivén Kolozs-vártt. Egyszer mindenkorra adakoztak; Korbuly Gergelyné 5 fti., Volf Jánosné 3 fti., Ákontz János 3 fti.

T. cz. Almási Jánosné urnó ivén Egerbegyőről: részvényes lett 2 fti évi fizetéssel Almási Jánosné. Egyszer mindenkorra adakoztak: Szathmári Ferencné 1 fti., Simon Hirschné 50 kr., Lukács Iliáné 40 kr., Veres László 50 kr., Biró Klára 20 kr., Duba Kristóf 30 kr., Süksöd Leopold 1 fti., Simonfi János 1 fti., Menasági József 1 fti., Kósa Lászlóné 1 fti., Márton József 1 fti., Menasági István 1 fti., Zabulek 1 fti., Harmathné 20 kr., Akue 1 fti., Rác Gyula 1 fti., Brúzné 20 kr., Barabásné 30 kr., Biró Sámuelné 50 kr., Sidó 1 fti., Nag 30 kr., Simai Sámuel 1 fti., Marie Hock 1 fti., Avedara 1 fti., Boraemisza József 1 fti., Nagy Józsefné 1 fti., Székely Ferencné 1 fti., Szancsali Sámuelné 1 fti., Mihály Károly 20 kr., Menasági János 1 fti., Trips-Trill Jankó 50 kr.

Puhl Ignác 100 fti., Bora Albertné 100 fti., Tisza László 400 fti., Tisza Lászlóné 100 fti., Puhl Ignác 100 fti. és midőn megnyílik az árvaház, 1 fejsz tehén. Puhl Ignác midőn megnyílik az árvaház, 50 véka tisztabuza. Részvényesek lettek 4 évre évenként 2 fti fizetéssel Felszeghi Samuné egy részvény Báro Kemény Borbála 1 részvény. Fábian Emma 1 részvény, Lengyel Ádám 1 részvény.

Az eddig közlött összeg az árvaház alapjára a következő u. m.: alapítványban 2850 fti. részvényekben 433 fti. egyszer mindenkorra 509 fti., 60 kr. hangversenyek ér mükedvelő előadásokból 536 fti. 32 kr. összesen 3895 fti. 92 kr.

Fogadják a tisztelt adakozók hálás köszönetet az árvák nevében.

Tordán, július 4-én 1873.

Puhl Ignác 100 fti., Csongvai Domokosné elnök.

titkár.

### XXIV-ik közlemény\*)

a „Székely pályadij“ alapról.

(Folytatás.)

Miklós várszéki szolgabíró gyűjtívén: Molnos József adott 10 krt, Péterfi József 10 krt, Dárkó Imre 10 krt, Borbáth László 20 krt, Popovits István 20 krt, Borbáth Ferenc 15 krt, Nagyajta községe 2 fti, Költő György 50 krt, Bedő József 20 krt, Dárkó Lajos 20 krt, Szalad János 20 krt, ifj. Varga Mihályné Barnóczy Mária 20 krt, Török Sándor 50 krt, Szász Róziáné 10 krt, Kriza Sándor 30 krt, Daróczy József 20 krt, id. Péterfi Tamás 10 krt, Rosenauer Márton 50 krt, Georg Zattler 2 fti 40 krt, Inoze József 20 krt, ifj. Péter Tamás 20 krt, Szabó István 30 krt, Kinszler Frigyesné Klossz Károlyné 20 krt, Gocsmán György 20 krt, Szégy Cséh Károlyné 20 krt, Özevgy Ombodi Lajosné 20 krt, Özevgy Józsa Józsefné 1 fti, Pozna Mihályné 10 krt, Pozna Dávid 10 krt, Benedek István 20 krt, Zathurecky József 2 fti, Kovács Elek 20 krt, Kisgyörgy Sámuel 20 krt, Kisgyörgy József 20 krt, Szabó Nelli 1 fti, ifj. Szabó Dávid 50 krt, Daróczi Józsefné 10 krt, ifj. Bálint István 20 krt, Kovács Józsefné 20 krt, Peter Rano 20 krt, Mihály János 20 krt, Kórodi István 20 krt, Pozna György 20 krt, Simon György 10 krt, Bocz Lajos 10 krt, Szentpáli Dénez 30 krt, Bihari József 20 krt, Németh Sámuel 20 krt, Gergely Ferenc 1 fti, Dárkó Pál 15 krt, Dombi Mihály 10 krt, Péter József 15 krt, Jock Elek 40 krt, Rabocsai József 15 krt, Szabó Miklós 20 krt, Deák Mózes 25 krt, Rabocsai István 15 krt, Özevgy Benedek Józsefné 1 fti, Péter József 20 krt, Szerb János 20 krt, Molnár György 10 krt, id. Varga Mihály Pál Kata 20 krt, Téglás József 40 krt, Alberti Áron 20 krt, Bartha András 20 krt, id. Bartha György 20 krt, Német János 30 krt, id. Németh Mózes 15 krt, Ferenc István 40 krt, Rétyi János 10 krt, Péterfi L. Áron 20 krt, Péterfi L. Áronné 10 krt, Fekete József 10

\*) A „Székely Hirlap“, „Erdély“ és a „Nemzet“ tisztelt szerkesztőit tisztelettel kérem a közlés szives átvételére.  
J. E.

r, Darkó István 20 krt, Simon György 10 kr, Bartha András 10 kr, id. Dézsi Aron 10 kr, Dézsi Juliánna 10 kr, Dézi Mihály 10 kr, Lengyel Antal 40 kr, Ferencz István 50 kr, id. Ferencz György 10 kr, Médei József 20 kr, Médei Andrásné 20 kr, Ferencz Anna 30 kr, Péterfi Sándorné 50 kr, Kisgyörgy Dávid 20 kr, Oláh József 1 frt, Donát Károly 20 kr, Goldstein József 20 kr, Szabó Pál 10 krt, Sáterfi L. Áronné Bocz Mária 20 kr, Szabeni H. Nuci 20 kr, Kisgyörgy Sámuel 20 kr, Kisgyörgy József 10 kr, Bihari Ferenczné 20 krt, Csiki Áron 5 kr, Péterfi Dávid 10 kr, Gáspár István 20 kr, Péterfi Borbála 20 kr, Gáspár Mózes 10 kr, id. Keresztes Sámuel 10 krt, Kerekes Áron 15 kr, öz. Bora Sándorné 2 frt 50 krt, Péter Anna 20 kr, Bedő József 1 frt, Benkő József 3 frt, Sukó Sándor 1 frt, Ince Gerő 2 frt, Bartha Károly 1 frt, Simonfi Samu 1 frt, Morik Lajos 1 frt, Debiczki Mihály 1 frt, Gáspár Antal 1 frt, Nagy Pál 1 frt, Kelemen Dénes 50 kr, Szabó János 1 frt, Száraz György 1 frt, Gergely Ferenc 1 frt, Benedek Sándor 50 kr, Fejér János 50 kr, Ince Ferenc 30 kr, Beczasi János 50 kr, Puskás Mihály 30 kr, Fitnusenok (igy!) 20 kr, Thomas Moser 30 kr, Dánér István 1 frt, Császár Sámuel 20 kr, Márk Lajos 20 kr, Závveczy Gábor 1 frt, Bertalan Áron 15 kr, Winkler András 15 kr, Ajvasz Kristóf 50 kr, A baróti csizmadia társulat 1 frt, Pál Antal 20 kr, Darabos Mihály 20 kr, Csurl Károly 20 kr, Gál Ignác 50 kr, Gergely János 10 kr, Szabó Bernád 20 kr, Ince Mózes 15 kr, Ince Gáspár 10 kr, Ince János 10 kr, Albert Áron 1 frt, Tőkés Miklós 40 kr, Sikó András 40 kr, Tana András 20 krajczárt, Kisgyörgy Áron 10 krajczárt, Nagy Elek 10 kr, Bodosi Sándor 10 kr, Mikó József 30 kr, Tana György 20 kr, Bakó István 40 kr, Pál György 20 kr, Kozma Elek 10 kr, Nagy Sándor 10 kr, Bana Lajos 50 kr, Nagy Miklós 10 kr, Bakó Sándor 10 kr, Varga András 10 kr, Both Miklós 10 kr, Nagy József 20 kr, Agyagási Nagy József 1 frt, Kozma István 10 kr, Léta Samuel 10 kr, Lősi Áron 1 frt 50 kr, Albert Lőrincz 50 kr, Benkő János 40 kr, Bartha János 1 frt 50 kr, N. N. 1 frt, Gáspár Bogdán 40 kr, N. N. 10 kr, Kézép-Ajta községe 1 frt, Budai József 20 kr, Márk István 10 kr, Csiki József 10 kr, Benkő Gergely 8 kr, Benkő Dániel 5 krt, Simon Elek 4 kr, Benkő Áron 10 krt, Tratiner Lajos 20 kr, Biró András 40 kr, Molár Albert 10 kr, Simon István 10 kr, Csiki Sámuel 5 krt, Nagy Mihály 2 kr, Nagy Mihály 5 kr, Simon István 4 kr, Szilágyi János 5 kr, Szabó János 5 kr, Darkó József 5 kr, Darkó Mihály 12 kr, Ungvári István 2 kr, Kősa József 9 kr, Gocz Sámuel 10 kr, Bakó Gergely 10 kr, Jozsa Gergely 50 kr, Nagy János 40 kr, Benkő Gergely 1 frt, Ince Gergely 30 kr, Ince Eános 20 kr, Száraz-Ajta községe 5 frt, Benedek Keresztély 20 kr, Sepsi-Bacoz községe 5 frt, Bardocz István Lajos 4 kr, Kusztos Károly 6 krt, Nagy Sámuel 50 krt, Benedek Elek 2 kr, Gusa Elek 2 kr, Mátyás László 2 kr, Nagy József 4 kr, Pataki Áron 4 kr, Szőrcsei Vilma 10 kr, Miklós Emma 5 kr, Miklós Zsuzsa 2 kr, Szőrcsei Elek 30 kr, ifj. Pataki Áron 2 krt, Jákó László 2 krt, Marmorstein Lajos 10 kr, Tóth Mózes 4 kr, Tóth Jánosné 4 krt, Nyaguly Andrásné 2 kr, Donát Zoltán 2 kr, Donát Sándor 2 kr, Molár János 4 kr, Kőnczei Kelemen 10 kr, id. Pataki Áron 6 kr, Simon Mihály 2 kr, Fazakas Sándor 5 kr, Zakariás Mihály 5 kr, Zakariás István 2 kr, Zakariás András 2 krt, ifj. Fazakas Elek 2 krt, Deák Imre 5 krt, Péter János 1 kr, Kővér Mózes 2 kr, Bitai Imre 5 kr, Zakariás János 2 kr, Kővér Ferenc 2 kr, Fodor István 2 kr, Bedő Dávid 5 kr, Hanka László 2 kr, Csia Gergely 5 kr, Csia József 6 kr, Szabó Ilona 6 kr, Péter Károly 2 kr, ifj. Fazakas József 2 kr, Bántó József 2 kr, Kővér Anna 2 kr, Bedő Barabás 5 kr, Bitai Gergely 2 kr, Nagy Boldizsár 2 kr, ifj. Péter László 2 kr, Péter Lajos 2 kr, Csia Ignác 6 kr, Lakatos Miklós 6 kr, Szabó Albert 5 kr, Csia Lukács 4 kr, Csia Elek 50 kr, Csikány Mihály 4 kr, Csia Zsigmond 10 kr, utólagosan adtak: Kőnczei József pénztárnok 5 frt, Barabás Albert 1 frt, Nagy Áron 1 frt, Kőpecz községe 1 frtot. Általános összeg 564 frt 82 kr.

Az így gyűlt és megjelölt összeget a mai nap, u. m. június 28-án a takarékpénztárba tétven, az addig ott levőkkel együtt kamatozó tőke tett 5 ezer százötvenkét forint 17 krt, a mihez adva az akkor még fizetetlen levő 579 frtot és 98 krt, az egész székhely pályadíjalap e napon 5732 frt 15 krt, az ügy pártolónak száma: 4409!!

Voltak még hozzám résznit beadva, résznit bejelentve némely kisebb adományok, de azok nyilvánossá tétele a következő XXV-ik közlése hagyom. Legyen e közlemény egészen nemcsak Háromszék dícsőségének szentelve, legyen e nap e szék hazaszerető székelységének ünnepnapja, mondjuk e gyönyörű gyűjtési eredmény alkalmából, egy szívvel-lélekkel: éljen a derék Háromszék, melynek még a földusi is adakoztak a nemzeti ügyre!

Kolozsvárt június 28-án 1873,

Jakab Elek.

## Kimutatás.

Kolozs megye területén uralgó cholera-járvány állásának 1873-ik évi június 23-tól kezdve 1873-évi július hó 6-ig.

Gyalu. un. 25-től szaporodott 11-re, ezekből meggyógyult 3, meghalt 5, gyógykezelés alatt maradt —

B-Hunyad jun. 27-től szaporodott 4-re, ezekből meggyógyult — meghalt 3, gyógykezelés alatt maradt 1.

M. Nád s jun. 25-től szaporodott 11-re, ezekből meggyógyult 1, meghalt 7, gyógykezelés alatt maradt 3.

Kolozs un. 23-tól szaporodott 35-re, ezekből meggyógyult 1, meghalt 14, gyógykezelés alatt maradt 20.

Mocs jun. 24-től szaporodott 17-re ezekből meggyógyult 9, meghalt 4, gyógykezelés alatt maradt 4.

Örményes jun. 23-tól szaporodott 31-re ezekből meggyógyult 7, meghalt 21, gyógykezelés alatt maradt 3.

Összesen beteg lett 109, meggyógyult 24, meghalt 54, gyógykezelés alatt maradt 31.

Bikal, Almás, Nyulas, és Teke járásokban a cholera vész nem jelentkezett.

Gyarmathy  
főjegyző

## CHOLERA KOLOSZVÁRT

1) Július hó 6-áról hivatalos kimutatás szerint átjött cholera-beteg 56; július 7-dikén éji 12 óráig újabb betegségi eset fordult elő 3, összesen 59.

Ezekből meg halt a fenirt óráig 1, meggyógyult 9, gyógykezelés alatt maradt 49.

## NAPI HIREK.

Kolozsvár, július 8. 1873.

— Ő felsége Szilágyi József m. kir. miniszterelnöknek, hű és sikeres szolgálatai elismerésül a Lipót-rend nagy keresztjét díjmentesen adományozta.

— A m. kir. igazságügyminiszter albiróva: a fogarasi járásbíróshoz dr. Uzoni Sándor, fogarasi törvényszéki jegyzőt, s bírósági régrehajtvát a megyei járásbíróshoz Graesser Gusztáv díjnyokot nevezte ki.

— Ditz major ki a cholera-járvány áldozatává esett, tegnap temettetett el városunkban, a díszes gyászokozit az összes tisztakar s nagyszámú katonaság követte. Sirjánál a katonaság díszlövéllel tette meg a major iránt utolsó tisztét.

— A helybeli tudomány-egyetem orvosi kara dr. Török Aurélt választotta meg dekánná.

— A vallás s közoktatás miniszterium 205 lapra terjedő kötetben adta ki a világtárlaton rendezett magyar tanügyi kiállítás „Névjegyzékét”. A bevezetésben tanügyünk statisztikai adatai foglalvák, azon kezdve, hogy hazánkban a közoktatásügye szilárdan királyi alatt a tizedik század végén kezdődött az akkor alapított zárdák által, nagyobb fejlődést Hunyadi Mátyás király uralkodása idején s még inkább a hitújítás új teremtetése alatt, nyert. Rendszeres szervezés Mária Terézia királynő alatt kezdődött, de az akkor állított tanügyi bizottság művét csak a cath. iskolákra lehetett alkalmazni s a protestánsok maguk állapították meg rendszerüket. A statisztikai adatok közül megemlítjük, hogy 1857-ben hazánkban 12,076 népiskola volt, 1855-ben 12,245 lett s a felelős kormány életbe lépte óta pedig: 1869-ben 13,616, míg 1871-ben 14,550.

— A sah fogadására Bécsben nagy előkészületeket tesznek. Mint a „Presse” írja, a kormány egész tolmács testületét szervez, melynek tagjai mind jártasok lesznek a persa nyelven. Földadatok és kötelességük lemond, a sah kíséretének mindenben segédkeztet nyújtani s kívánságait teljesíteni, illetőleg a szertartás mester tudomására juttatni. A sah Londonból e hó 2-án utazott el Párisba. Mikor érkezik Bécsbe még bizonytalan, annyi azonban kétségkívül, hogy Bécsbe e hó 23-ánál előbb nem érkezik.

— Az ágostai hitfelekezeti helybeli iskolája leány növendékeinek tegnap a luth. egyházban kiállított női munkái: himnuszok és varrások gyönyörűen sikerültek. A felmutatott eredményre nemcsak a szülők, hanem városunk minden lakója örömmel tekintet, minthogy a fiatal leányok Schuster Emília szakközveti vezetése alatt, mint személyes meggyőződésből irhatjuk, oly előmenetelt tesznek, mely egy képpen nélkülözhetetlen válik ama nőtanodai tanítónőjének és ifjú növendékeinek.

— Pályázat. A kolozs monostori magy. kir. gazdasági tanintézetnél folyó év nov. 1-ével betöltendő 12 állami alapítványi és 8 intézeti szabadhelyre ezenel pályázat nyitott. Az állami alapítványi helyekért csak az erdélyi s kapcsolatos részeken, az intézeti szabad helyekért ellenben a magyar korona országai bármelyikében született ifjak pályázhatnak. Felvételi feltételek: legalább 17 éves kor, 6 gimnásiumi vagy 4 reál iskolai osztálynak kitűnő sikerrel lett bevégezése, munkára képes egészséges testalkat s jó erkölcsi magaviselet. — Az állami alapítványi helyekért folyamodók, folyamodványukat iskolai és szegénységi bizonyítvány, az intézeti szabadhelyekért folyamodók viszont iskolai és szülők vagyoni állásáról szóló bizonyítvánnyal kötelesek ellátni. Az állami alapít-

ványi helyekre befogadott ifjak az erdélyi országos alaptól egyenként évenként 150 frt segélyben részesülnek, s lakást, fűtést, világítást ingyen kapnak az intézetben. A szabadhelyekre felvett ifjak egyelőre csak lakást, fűtést, világítást kapnak ingyen s a tandíj alól vannak felmentve. A folyamodások folyó év aug. 5-ig a kolozs-monostori magyar királyi gazdasági tanintézet igazgatóságához nyújtandók be. Kolozs Monostor, 1873. július hó 5-én. Az igazgatóság

— Vasárnap éjjel egy csavargó létrát támasztva a k.-monostorutcai Szacsvainé-féle ház erkélyéhez, azon az ablakokig felkuszott. Fröszítésének azonban, melylyel az ablakokat felnyitni törekedett, az az eredménye lón, hogy az okozott zörejre az éji őr a létra aljához érkezvén őt leszállásakor nyakon csípte s a rendőrség oltalma alá helyezte.

— Márkosi Sándor ur V.-Hunyad vároának főorvosa a múlt év utolsó felében választatván meg a város főorvosává, 300 frt évi fizetéssel; ezen összevből folyó év elején kezdve 100 forintot a v.-hunyadi négy vallásos felekezetek, r. cath., ref., gör. egyesült és nem egyesült, elemi iskoláinak javára ajánlott fel, hogy abból a szegényebb sorsú gyermekek tanterekkel látassanak el. Még pedig ezen ajánlatok mindaddig tart, míg nevezett főorvos ur hivatalát folytatni fogja. Vajha az orvos ur nemcsak a dozalkészségének, minél számosságban lennének követői.

— A Brassóban megjelenő „Nemere” szerkesztője kijelenti, miként az előfizetők száma oly csekély, hogy ha rövid idő alatt jelentékeny nem szaporodik, kénytelen lesz az ügyet rendezve, sikeresebb munkához fogni.

— A rapp jótékony következménye. Bécsből írják: Bécsben e hó 1-jén az első osztrák takarékpénztári betételek 101 milliónyi óriási összegre emelkedtek.

— Dunaföldváról a napi gőzösökön, a lefolyt évnegyedes salátá idény alatt, összesen tizenkét ezer mázsa salátát vitték Budapestre.

— A napokban végre Florenczben érkezett Michel Angelo bronz-szobra. Az óriás ötvény a Michel Angelo nagy piactárára vitetett, mely a legfelségesebb kilátást pontot nyújtja a világhírű Viale de Cossi sétányról. A szobrot kilencz pár óráig vonta.

— Óriási ponty. A Jordan tavában Tabar mellett m. hó 24-én 72 font súlyú pontyot fogtak.

— A „Gaulois” következő két ritka házassági történetről értesít: A börtén, a boulevardon, s a klubokban nem beszélnek másról, mint a legdagababb bankárok egyike leányának a legközelebbi napokban megtörtént eljegyzéséről a japán követek egyikével, ki kevés hó előtt érkezett Párisba. Ezen összeköttetés története valóban elég különös. A hölgynek nem sokkal ezelőtt egy magas pénzemberrel kelle egybekelnie. Ez azonban egy bankintézet vállalatában kompromittáltatván, ellene most törvényszéki vizsgálat indított. Az ifjú leány immár szegény és keserűségből kolostorban akart vonulni, midőn a japáni bemutatott neki s kezét megkérte Kérésze meghallgattatott. A völégény, ámbár japáni, korántsem visszatartó, szellemes európai műveltségű ember és kitűnő zenész sazonkívül igen gazdag. A másik házassági jelentés így szól: Saint Loire Hugo nőül veszi Hochez k. a. t. A völégénynek csak egy lába van a másikat a gravelotiei csatatéren felejtette. Egy folyosón tanulta a fiatal párocska egymást ismerni és szeretni. (Már jó ideje annak.)

— Egy megunt kedves boszúja. Bostonban néhány hét előtt egy rendkívüli irodalmi tüntemény keltett rendkívüli érdeklődést. Egy hölgy ugyanis, ki szeretőjétől hűtlenül elhagyatott, ennek tömredék szerelmes leveleit, melyek nemcsak a leggyöngyösből a leányok szívébe, hanem a legkülönbözőbb magán dolgokat is tartalmaztak, kinyomatta s a szerző teljes nevével közzétette a segélytelen művészek gyámolító intézet javára. A könyvecnek roppant kelete volt, az elpártoltak pedig, hogy a nevetőket elkerülje el kellett hagynia a várost.

## Közönség köréből \*)

### A muzeum-kert ügye.

T. szerkesztő ur! Egyike vagyok a helybeli muzeum-kert egykori látogatóinak; kora reggel neként a kert friss forrása és üdítő levegője jótékony hatást gyakorolt egészségemre, rekkenő napok délutánjain pedig a Kolozsvárt páratlan kert lombjainak hűvös árnyékában könyvem és gondolataim társaságában, távol a világ zajától, sok nyugalmas órát töltöttem; én nem ártottam a kertnek, de az sokat használt nekem s áldottam a nemeslelkű grófot, ki még számomra is ily üdvös adománnyal ösztönözte meg nevét. Az idén is vártam az időt, hogy folytathassam több éven át gyakorolt lélek-üdítő sétáimat, egyszerre csak azonban nagy keserűséggemre zárt ajtókat találtam. Később megtudtam, hogy a tudós öreg helyét egy magát szintén tudósnek mondó fiatal tanár foglalta el, s midőn láttam, hogy dr. Kanitz ur előtt a muzeumi választmány is tétet hajt azon okból, mert a kert nagy átalakuláson fog átmenni, egyetemi botanicus kertté lesz

\*) A közérdeklő felszólásoknak szánt e rovat alatt közlésekért csupán a sajtóhatóság vállal felelősséget. Szerk.

ugyanis, a mely nagy munkában a tanár nem tűr háborítást az idegen látogatóktól; magam is beleszügyodtam a kényyszerűségbe. A ki tudja, hogy mi a természetben gyönyörködő kedélyre nézve egy előtte minden kis részében évek óta ismert kert nélkülözése, az tudni fogja azt is, hogy mily nehezen esett nekem e kényyszerűség. Hanem azért, csak türtem, tudva azt, hogy tür sok más, a kertnek hozzám hasonló látogatója is.

A napokban azonban a kíváncsiság a kert felé hajtott, hadd lássam, mit művelt ott izlés és tudomány s mennyire közelíti meg a külföldieket szép remények közt megnyitott egyetemünk botanicus kertje? Szerencsémre az ajtó nyitva volt s még ki sem utasítottak s nekem alkalmam volt meggyőződni arról, a mit azoknak sem hittem volna el, kik Kanitz urat közönségesen szerfelett hang embernek festették. A jelenlegi megelőző években a tő mellett a legtrikább virágázi növények pompázó sorai közt haladtam fel; a tőfelé öreg tudósunk szép izléssel a kesyesebb meleg égővi növényekből gyönyörű csoportokat készítettett, olyan növény kiállítás volt itt, melynek Kolozsvárt nem volt megközelítő párja sem. Főfelé haladva a tisztán tartott porondos ut szélén mindenütt jó izlésű munkás kezek nyoma látszott; szép virágátlak szobnól szebb növényekkel váltogatva gyönyörködtették a szemet; művelt látogatók, s anyjuk s nevelőink társaságában eleven kis gyerekek vidámitották a kertet. És most az öreg tudóst ifjú, külföldön edzett erő váltotta fel és mily elszomorító nyomoruságos kép a régi helyet a tő körül a régi virágoknak nyomát se leled, bozóttal van benőve a cserépnek helye is; az egy főút kivételével szemét lepte el, s fű nőtt fel a legtöbb uton; a virágátlakban burjánokkal birkozik a múlt évről ott hagyott növény s küzköde nyit egy egy virágot, mulogtatva, hogy ő körül is dolgoztak valaha ápoló kezek, a kert néma, elbagyott s csak a kerítés lefejtett deszkáztán a meggy lopni bemászott utcakökök zavarják a csendet. És a botanicus kert? Hja! annak is hasztalan keresed kapanyomát a mi volt elpusztult, nem hogy a régi egy szál új növénynyel is szaporodott volna.

És most méltó indignatioval érdem a magyar királyi tudomány-egyetem „nagyaságos” tanárát, mi jögon zárta ki egy országos intézet kertjéből a közönséget a kert átalakítása címén, mikor ez ügyben egy lépést sem tett? Miért nem gondozta a kezelése alá bízott országos vagyont úgy, hogy az legalább régi állapotjában megmaradjon? Tudunkkal a költség erre nézve nem hiányzott s ha Kanitz ur nem restelte volna bár csak parancsolni is: most másként néz ki a kert. Vagy talán nem lett alkalmas egyént kinek parancsoljon? Hogy a kertet régi állapotjában entartsa, nem volt szükség műkértészre, s a mig ez megérkezett volna, helyettesítheti vala őt a tisztaság és rend fentartására idevaló kertészekkel is; ha pedig tudomásával birt annak, hogy egyének biányában kertét nem rendezheti, kérdjük: miért tartja mai napig bezárva, hiszen ha igaz volna is, hogy a virágokat tépik a látogatók, még akkor is nagyobb hasznára volnának ezek az országának, mintha a burján közt pusztulnak el.

Megvallom, eleitől fogva nem érttem az elzárás jogczimét, mert hisz a látogatók az alakuló félben levő kertnek sem tehetnek nagyobb kárt mint a készen levőknek; nem emlékszem, hogy valaha a muzeumot oly tömegesen látogatták volna, hogy az kortézi munkájában bárkit is akadályozzon; ha tehát a kész botanicus kertet át akarják a közönségnek bocsátni, miért nem bocsátották át az alakuló félben levőt, de miért nem bocsátotta a „nagyaságos” egyetemi tanár ur át a kertet, melyben az átalakítást meg sem kezdte?

Ugy hiszem, ily körülmények közt elérkezett ideje, hogy a muzeum választmánya ne tegye ki a kolozsvári közönséget egy ember szeszélye játékszerének. A kert sem a Kanitz uré, sem az egyetemé, hanem az országé s mig az a köző kára nélkül nyitva lehet nincs jogában semmiféle tanárnak elzárni. Ha a választmány a virágokat félti, évenként 5 ezer forinttal szaporodott jövedelme, gondoskodják őrizetéről, de egyesek hibája miatt nem szenvedhet a köz; külföldi, legalább ily fogalmak uralkodnak a botanicus kertek és más országos intézetek felől, nálunk is így volt, mig a jó öreg Brassai bácsi gondozta e kertét úgy, hogy mindnyájunknak örömeink telt benne, mig most egy tanár szeszélyének tetszett a dolgot minden igaz ok nélkül megváltoztatni és elrontani.

A muzeum-kert egy kizárt látogatója.

## A „KELET” magán-távirata.

Feladott Pesten július 8. d. e. 10 ó. 10 p.

Erkezett július 8. d. e. 11 ó. 10 p.

Kerkapolynál, Zichy kereskedelmi miniszter s több bankképviselő jelenlétében tegnap értekezlet tartott a kisegítő egyetlet ügyében, az itt meghatározott alapokon az egyetlet ma megalakul. A magyar felvidéki takarékpénztárak Miskolcra szövetség kötés ügyében értekeznek. Szeged város közgyűlése Deáknak beszédére rendületlen bizalmát kifejezte. A persa sah iranoziaországba érkezett, rendkívül ünnepélyesen fogadtatott.

Felcélós szerkesztő: Szász Béla

Sz. 1282. 1873.

(288)

(1-3)

## Hirdetés.

Az országos Károlyi kórház és azzal kapcsolatban levő kórházak számára a jövő 1873. évi árjegyzékében szükségeltetendő kenyér, tűzifa, szalma, mosás, mécs-olaj, faggyú- és stearin gyertya, valamint tépés és kötözésre szükségeltetendő rongyok biztosítása végett ezen irásbeli ajánlati árjegyzék hirdettetik ki, és a zárt ajánlatok beadására véghatárpontul folyó **julius-hó 24-dike** tűzetik ki.

Felhívtnak tehát mindazok, kik ezen cikkek valamelyike szállítására vállalkoznának, hogy eziránti illető béléggel ellátott zárt ajánlatukat, ezen kórház igazgatósága irodájába a kiírt hatánapig adják be és ott egyszerűen az elvállalandó anyagok mennyi- és minősége, valamint a kiszolgáltatás ideje és a kiállítandó biztosíték iránt is bővebb tudomást nyerhetnek.

A zárt ajánlatok felnyitása folyó **julius-hó 24-kén reggeli 9 órakor** fog megtörténni és a később érkező ajánlatok többé tekintetbe nem fognak vétetni.

**Az országos Károlyi-kórház igazgatóságától.**

Kolozsvárt, július 4-dikén, 1873.

**Dr. Bakonyi József.**

Sz. 444. 1873. eln.

(287)

(2-3)

## Pályázat.

A kolozsvári kir. törvényszékhez egy joggyakornoki állomás évi 300 frt. fizetéssel rendszeresítettén, az igazságügyminiszter ur ö nagyméltóságának idei június 21-ről 2223 sz. a. kelt felhatalmazása alapján, ezen állomásra pályázat nyitottatik.

Felhívtnak mind azok, kik ezen állomást elnyerni óhajtják, hogy képességüket igazoló okmányokkal felszerelt kérésüket ezen hirdetménynek első ízbeni beiktatásától számított **15 nap alatt** hozzám nyujtsák be.

A királyi törvényszék Elnökétől.

Kolozsvárt, 1873. évi július 6-kán.

**BIRÓ PÁL**, elnök.

## Nem hivatalos.

(286)

(2-3)

## Pályázati hirdetés.

A sz.-udvarhelyi ev. ref. tanodai igazgatóság a néhai b. e. Kis József által alapított németnyelv tanítói állomásra, a melyhez az alapító 200 p. frt. évi fizetést kötött, pályázatot hirdet következő megjegyzésekkel:

1) A németnyelv tanítói 200 frt. évi fizetés ki fog pótoltatni 600 forint, mely 600 frt. évi fizetésért a megválasztott egyén a közép tanodában tanítandó németnyelv mellett köteles leendő, ugyan ott, más oly tárgyakat is tanítani, a melyekre képesítve lesz.

A választás az illető végrendelet értelme szerint három évre történik és a pályázni kívánók folyamodása, felszerelve a pályázónak a németnyelvbeni jártasságát, más tanulmányait, erkölcsi magaviseletét és polgári, vagy más állását tanúsító bizonyítványokkal, **folyó év augusztus 15-dikig** a tanodai igazgatósághoz béküldendő.

**Jegyzés.** A francia nyelvbeni jártasság a különben egyenlő képzettségük közt az illetőnek előnyt ad.

**KORONDI KÖZES,**  
igazgató.

**Legujabban megjelentek és Stein János könyvkereskedésében Kolozsvárt kaphatók:**

**Szabó Károly, kisebb történelmi munkái.**

2 kötet. Ára 5 frt.

**Ima könyv**

templomi használatra. Irta Albert János, tordai unitárius lelkész és tanár. Ára 1 frt 80 kr.

Diszesen kötve 2 frt 10 krajczár.

**A világtörténet dióhéjban.**

A történetben legalább tájékozást szerezni óhajtók s az „érettségi vizsgálatra” készülő tanulók számára.

Irta Tarnóczy Tivadar, tanár. Ára 1 frt 25 kr.

**Az 1873-dik évi országgyűlési törvényczikkek.**

1. füzet. I—XVIII. Ára 50 krajczár.

**Forstliche**

**Cubirungstafeln**

nach metrischem Maas.

Im Auftrage des k. s. Finanz-Ministeriums zum Dienstgebrauche der Staats-Forstverwaltung etc. bearbeitet und herausgegeben von

**M. R. PRESSLER.**

Dritte, vervollständigte Auflage.

Berlin, 1873.

Ára bekötve 2 frt 70 kr.

**Szünóraóra.**

A magyar ember új hazai könyvtára. Több jeles szerző műveiből. Diszes borítékban. Ára 60 kr.

**Adressenbuch der Handel- u. Gewerbetreibenden sowie der Actien-Gesellschaften der Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie,**

enthaltend: circa 66,000 Firmen in 5500 Orten, zusammengestellt von Leopold Kastner. Vierte, vermehrte Auflage, 1873.

Ára keménykötésben 7 frt.

**Eisenbahnkarte von Oesterreich—Ungarn. Az osztrák—magyar birodalom vasúti térképe. 1873. Világkiállítási kiadás, Bécs tervrajzával.**

Ára 1 frt.

**Grieben's Führer für die Wiener Welt-Ausstellung 1873.**

Praktischer Wegweiser mit Plan von Wien, Karte der Umgebungen, Eisenbahn—Übersichtskarte und Plan vom Weltausstellungsplatz.

Ára 90 kr.

## NYILT JELENTÉS

**Maros-Vásárhely szab. d. királyi város polgármestere, Borosnyai Pál urhoz.**

Irta **Berzencei László.**

Ára 30 kr.

## Telekkönyvi oktató.

Irta **ÜRMÖSI BOLDIZSÁR FERENCZ,**

erdélyi m. kir. telekkönyvi igazgató.

**MÁSODIK JAVÍTOTT KIADÁS.**

Ára 80 kr.

## A felvilágosodás

keletkezésének és befolyásának történelme Európában.

Irta Lecky W. E. H. Fordította Zsilinszky Mihály.

Megjelent eddig 2 füzet. Egy-egy füzet 1 frt.

**Ugyan csak**

Mivel óvjuk meg magunkat a cholera ellen!

Melyik a legjobb gyógyszer?

**STEIN JÁNOS**  
könyvkereskedésében  
KOLÓZSVÁRT  
kapható:

**A cholera és annak gyógyítása**

ERDÉLYBE is beültött s már Kolozsvárt is vannak áldozatai!

Ez a kérdés, s megint ez a kérdés!

Mit tegyünk, ha elkapjuk?

## Rajzminták az elemi rajzolásához.

FRÖBEL FRIGYES foglalkoztató rendszere szellemében, gyermekkei, népiskolai és családi használatra összeállították:

Szabó Endre és Tóth Tamás.

Magyar és német szöveggel ellátva. Ára 1 frt.

**Ugyan csak**

**Stein János** kereskedésében kaphatók:

**ROBIN HOOD.**

Irta James György, fordította Petőfi Sándor.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

Kötve 2 frt 20 kr.

**BESZÉLYEK,**

német, francia és angol eredeti után fordították többben. Ára 1 frt.

**Huszonöt év után.**

Tóth Kálmán válogatott költeményei. 2 kötet. Pompás díszkötésben.

Ára 3 frt 20 kr.

**Egy kép a forradalomból.**

Elbeszélés. Irta Bolgár Kálmán. Ára 1 frt.

**Egy tör története.**

Regény. Oettinger után fordította Balázs Frigyes.

Ára 1 frt 20 kr.

**A komédia elmélete.**

A Kisfaludy-társaság által jutalmazott pályamunka.

Irta Névy László. Ára 1 frt.

**Az arany ember.**

Regény 5 kötetben. Irta Jókai Mór. Ára 5 frt.

**Magyar önügyvéd**

vagyis elméleti és gyakorlati tanácsadó és utmutató a polgári életben

leginkább előforduló jogügyletek elintézésére, továbbá az államfő, az államkormány, s a közigazgatási és bírói hatóságoknál ügyvédi segély nélkül benyújtható mindenféle folyamodványok, kérvények, panaszok, felebbezések, valamint a jogügyleteket tárgyzó magánokiratok és beadványok fogalmazására és szerkesztésére vonatkozólag több százra menő magyar és német szövegi iromány-példával ellátva. Minden osztálybeli honpolgárok használatára. Irta TÓTH LAJOS köz- és váltóügyvéd, Pestmegye volt tiszti főügyőse.

Harmadik, egészen átdolgozott s az időközben hatályba lépett újabb és legújabb hazai törvények alapján ki-egészített és jelentékenyen bővített kiadás. Ára 2 frt 40 kr.

(2-4)

**Árverési hirdetés.**

(382)

Belső-szénutczában a 25 számú házas telek, mely áll 12 szoba, konyha és több fűskamrából, tágos udvar, kúttal ellátva,

**Ez év július 24-kén**

dél előtt 9 órától kezdve 12 óráig, délután 3-tól

kezdve 6 óráig,

törvényen kívüli árverés útján, a többet ígérőnek el fog adatni.

(281)

(5-6)

## Cholera ellen.

**Dr. Miller óv-balsama cholera és görcsök ellen,** melyet 1868-ban Bécsben törvényesen vegytanilag megvizsgáltak, már három cholera-járvány alatt bizonyított be igen hatályosnak és eredeti üvegben használati utasítással együtt 1 frt 50 kr. és 80 kron o. é. kapható: Valódi minőségben Kolozsvárt **Binder Károly** Szent-háromság-hoz címzett gyógyszerüzében bel nonostorutca a Redoute során.

Központi szállítási raktár Miller J. gyógyszerüzében Brassóban.